Sild üle ajastute

Sõna Leht 16.02.2007 nr. 13 lk. 9

Elu lugu

Aleksander (Loomsmann) Loomets sündis 15.veebruaril 1892 aastal Läänemaal Asuküla valla Kolila külas üheksalapselise perekonna viienda lapsena. Algharidu-se omandas ta Vilkla algkoolis, mille lõpetas 1904. aastal. Sama aasta sügisel astus ta Haapsalu kaheklassilisse vene kooli ning 1907. aastast kuni 1910. aastani jätkas õpinguid Haapsalu linnakoolis. Algkooliõpetaja kutse omandas ta 1911. aastal, kui lõpetas sama kooli juures oleva pedagoogikaklassi.

Sama aasta 15.oktoobril tuli ta Kassari algkooli juhatajaks. 1.detsembril 1913 kutsuti Loomets tsaariarmeesse aega teenima ning sealt Esimesse maailmasõtta, kus 1915. aastal langes sõjavangi. Nelja aasta pärast vabanedes, tuli ta tagasi ja asus oma endisele ametikohale Kassari algkoolis.

Liisa (Kaibald) Loomets sündis 11.jaanuaril 1907 Kõrgessaare vallas Heiste külas popsikoha pidaja kuuenda lapsena. Kaotades mõlemad vanemad ühe aasta jooksul, jäi Liisa vaevalt viieaastasena orvuks ja anti tädile kasvatada.

Liisa omandas algharidu-se Järvamaal Mäo-Tarbja vallakoolis ja hiljem Tallinnas Nõmme algkoolis. Nõmme algkooli juhataja Mihkel Vilu ja teisedki õpetajad soovitasid Liisal haridusteed jätkata Tallinna õpetajate seminaris, kus õppemaksu polnud. Tähtis oli ka see, et koolis maksti riigi poolt stipendiumi majandusraskustes olevatele ja hästi edasi jõudvatele õpilastele. Nii sai Liisast 28.augustil 1922 Tallinna õpetajate seminari õpilane. Kooli lõpetas ta 1928. aasta kevadel.

Liisa ise meenutab seda aega nii: "Kuna kasvasin orvuna, tuli mul endale ülalpidamist hakata teenima juba varakult. Algasin karjasena kümneaastaselt Järvamaal Kükita külas.

Asunud tädiga koos elama Nõmmele, käisin algul suveti Harku järve ääres Järve külas peenraid rohimas. Kui olin juba 13-14aastane, teenisin suvevaheajal elatist majateenijana ja lapsehoidjana mitmes peres. 15aastasena töötasin suvel Hiiumaal Kõrgessaare vallas Sülluste saeveskis töölisena.

Hiljem, seminaristina, hakkasin stipendiumile lisaks raha teenima tundide andmisega. Valmistasin järeleksamiteks ette õpilasi, kes olid puudulikult edasi jõudnud, peamiselt matemaatikas ja eesti keeles. Selliseid abivajajaid saatsid mulle endised õpetajad Nõmme algkoolist. Peale nende töötasin ka Vestholmi ja Lenderi eragümnaasiumi õpilastega."

1929. aastal võttis Liisa osa õpetajakandidaatidele korraldatud kursustest ja praktilisest tööst, mille järel omandas algkooliõpetaja kutse ja suunati Käina valda Vaku algkooli, järgmisest õppeaastast Jausa algkooli.

Aleksander ja Liisa abiellusid 30.juunil 1935 Tallinnas Nõmme EVLutheruse rahukoguduse tunnilaulatusel, mille viis läbi Anton Eilart. Aasta pärast, 13.juunil 1936 muutsid nad oma perekonnanime Loomsmann Loometsaks.

Poole aasta pärast, peale õpetaja Aliide Medri lahkumist, sai Liisa töökoha Kassarisse.

Loometsade abielust sündis viis poega, kellest kolm surid lapsena. Kaks poega – Uudo ja Vello elavad Tallinnas, peavad pensionipõlve ja veedavad suved vanematekodus Haapsalus.

Liisa ja Aleksander Loomets 30. juunil 1935

Õpetajapere elas koolimaja, praeguse Kassari muuseumi teises otsas kahes toas. Kuna mõlemad olid õpetajad, aitas 1944.-46. aastatel laste järgi valvata ja kodu korras hoida lapsehoidja Pärna (Tõnismaa) Sein ja 1948.-49. aastatel Helje (Püssim) Kaptein.

Prouad meenutavad: "Üks tuba oli täis raamatukappe ning sealt laenutas hr. Loomets soovijaile raamatuid. Ka vene piirivalveohvitserid käisid lugemist viimas. Sel ajal oli just temal Hiiumaal suurim eraraamatukogu. Kõigis tubades oli tammepuust mööbel. Minagi magasin tammepuust diivanil.

Lastega joonistasime, kirjutasime, lugesime ette ja mängisime. Köögis oli leivaahi ja nii kolm korda kuus tehti leiba, köömnetega. Naiste asi oli taigen teha, kuid leivaahju küttis ja igaks söögikorraks leiva lõikas hr. Loomets ise. Piim toodi Vahe Leeni käest. Liha ja mune osteti samuti külast. Koolimaja taga oli aed, kus ühteist toidupoolist kasvatati.

Vahel käis hr. Loomets talvel üle jää liha järel vanematekodus Läänemaal. Ta oli nii kange, et kunagi küüti ei palunud. Reemees pidi ise pakkuma. Saunas käidi Lepikul (praegu perekond Krosside suvila), pesu pesti omas köögis. Ka tuli tube koristada, pesu triikida ja paigata.

Liisa jagas õpetusi, kuidas pesu ja riideid parandada nii, et lapitud koht mõlemalt poolt ühtlane oleks ja välja ei paistaks. Peremees ise toimetas aias, talle meeldis füüsiline töö. Kõik talvepuud olid ka tema lõhutud."

Pühi peeti tagasihoidlikult. Külalisi eriti ei käinud, kui vaid sugulased. Ilmaasju käidi Adolf Oolmetsa, Kuru Martini ja Vahe Leeni juures arutamas. Kuru Martin oli ka see mees, kes Liisit ikka Käina kaubareisile viis.

Kooli lugu

Meenutab Otto Nittim: "Teda [Aleksander Loometsa] võib nimetada õigustatult legendaarseks õpetajaks.

Aleksander Loometsa 80. a juubel Haapsalus

Alustas ta Kassari koolis noore poisina tsaariajal ja lõpetas viiekümnendate alguses, seega üle 40 aasta. Tema "alt" käis läbi enamus Kassari lapsi.

Ta oli täielik autoriteet, sirge rühiga, alati valge kraega, tumesinises ülikonnas ja läikimalöödud kingadega. Kui naisõpetajatel oli vahel distsipliiniga raskusi, siis temal tarvitses üle prillide vaadata ja täielik vaikus oli klassis.

Kui naisõpetajad rääkisid õpilastega sina-vormis, siis hr. Loomets teietas kõiki õpilasi. Ka lastevanematega käitus ta väga härrasmehelikult, tervitades neid kättpidi, öeldes "Tervist, saksad!" ja ära minnes "Jumal õnnistagu teid!".

Võimlemise tunni ajal pidasime lumesõda, ühel pool õpilased, teisel pool õpetaja. Tema üheks kasvatusmeetodiks oli töökasvatus. Õpilastele selgitas alati töö tähtsust ja oskust ning aitas ise selleks praktiliselt kaasa, et poisid need omandaksid. Hr. Loomets kontrollis ka omal meetodil poiste ausust."

Ada (Nittim) Heilo lisab: "Aleksander Loomets õpetas meid tantsima. Vahetundidel mängisime ringmänge ja tantsisime. Tantsuks oli peamiselt perekonnavalss – nii said kõik lapsed tantsust osa võtta ja võtsidki, kaasaarvatud poisid."

Nii oli Loomets kõigile

Kassari kool 1940ndatel

eeskujuks, oli väga range, kuid mõistev, sõbralik ja õiglane õpetaja.

Tema tundides valitses absoluutne vaikus, ükskõik kas kõneles siis õpilane või õpetaja. Raskema iseloomuga poistega tuli halva käitumise pärast ka kurjustamist ette.

Ada Heilo kirjutab: "Ei mäleta, et hr. Loomets oleks kedagi löönud, ta vaid haaras kraest ja raputas. Seevastu Liisa oli maailma parim ja heasüdamlikum inimene. Tegelikult kardeti Liisatki, aga mitte tema enda pärast, vaid et kui ta räägib "vanale" ära."

Õppetöö kestis kuus päeva nädalas. Aleksander Loomets õpetas maateadust, ajalugu, vene keelt, laulmist, usuteadust, poistele käsitööd. Liisa Loomets emakeelt, saksa keelt, matemaatikat, tüdrukutele käsitööd.

Otto Nittim mäletab: "Laupäeviti kogunesid kõik 1.-6. klassi poisid ühte klassiruumi klassijuhataja tundi. Hr. Loomets luges siis ette mõne kirjandusklassiku teosest üksikuid lõike ja pärast küsis poiste käest, kuidas nad sellest aru olid saanud."

Aja lugu

Olles ustav oma kodumaale, kuulus Aleksander Loomets Kaitseliitu, hiljem Isamaaliitu. Kodumaa patrioodina sisendas ta samu tundeid ka oma õpilastesse. Ta oli karsklane, kuid kirglik suitsetaja. Sõja ajal oli suitsudega raskusi ja lisa hankimas käis ta kodus, sest üks ta vendadest, kes elas isakodus, oli sellest pahest prii.

Kuigi ta ise oli usuõpetuse õpetaja, ristis lapsi ja luges

Liisa Loomets 11.jaanuaril 100 sünnist

Aleksander Loomets 15.veebruaril 115 aastat sünnist.

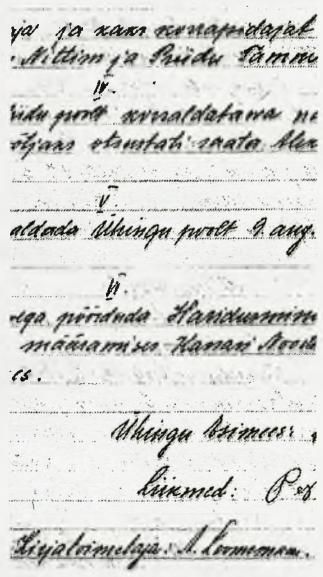

ja ja kaks sõnapõdapõ[illegible]
Nittim ja Priidu Tõnisson

IV.

Priidu poeg sõnaldakava n[illegible]
õjaas etantab sõata Ma[illegible]

V.

aldada Ühingu poolt 9 aug.

VI.

ega pöörduda Haridusminis[illegible]
määramise Hanaa Koolis.

Ühingu kirjutaja:
Liikmed: P. [illegible]
Kirjatõmmetaja: A. Loomsmann.

A. Loometsa käekirjanäidis Kassari haridusseltsi protokolliraamatust

matusel pühakirja, suhtus ta ometi sellesse õppeainesse erapooletult. Eesti vabariigi lõpupoole oligi usuõpetus vabatahtlik õppeaine.

Alates neljandast klassist, kus Loomets seda ainet õpetas, olid tunnid õpilase enda sisustada. Tavaliselt tehti siis koduseid töid.

23. juulil 1951 tuli Loometsadel armsakssaanud Kassarist lahkuda ja mitte omal tahtel - uus nõukogude kord nõudis vabariigiaegsete õpetajate ümberpaigutamist.

Silmapaistvate pedagoogiliste oskuste ja kogemustega õpetajapaar suunati Noarootsi Pürksi 7aastasesse kooli õpetama vene keelt ja matemaatikat.

Vanaduspõlveks ostsid Loometsad Haapsallu Koldula tänavasse maja. 1953. aastast jäi Aleksander Loomets pensionile, tema abikaasa aastaid hiljem.

Aleksander Loomets luges palju, tal oli väga hea mälu arvude peale ja koolis õpitut mäletas ta selgelt veel kõrges vanuseski.

Liisa Loomets armastas käsitööd teha, eriti bulgaaria ristpistes vaipu ja pa[illegible]lu tikkida.

Koolidega lähedases seoses oli ka seltskondlik elu ning enamasti olid kooliõpetajad need, kes juhtisid laulukoore, orkestreid ja näitemängutegijaid.

Nii näiteks oli õpetaja Aliide Medri aktiivne kaasalööja seltsi näitetrupis, kus pea iga kord ka talle osa leidus.

Aleksander Loomets valiti ta korraliku, selge ja ühtlase käekirja pärast Kassari haridusseltsi kirjatoimetajaks. Ta protokollis kõik juhatuse koosolekud ning koolijuhatajana aitas organiseerida kooli ja seltsi ühisettevõtmisi nagu vabariigi aastapäeva, võidupäeva jt. pidulikku tähistamist.

Kuigi Loometsad on Kassarist enam kui 50 aastat ära, ometi räägitakse neist põlvest põlve ja meenutatakse kui missioonitundega aristokraatlikku "maa soola"

Liisa Loometsal möödus tänavu 11.jaanuaril 100 ja Aleksander Loometsal 15.veebruaril 115 aastat sünnist. Auväärt õpetajad puhkavad Ridala kalmistul.

MERIKE NIIMANN